

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Aan de Commissie van Justitie en Veiligheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

's-Hertogenbosch, 9 mei 2018
T.b.v.: Algemeen overleg Personen- en familierecht op 16 mei 2018
Betreft: Rapport 'Kind en ouder in de 21e eeuw' (agendapunt 1 en 6) en Vondelingenkamer (agendapunt 5, 6 en 7).

Geachte commissie,

In dit algemeen overleg wordt o.a. behandeld de kabinetsreactie op het rapport van de Staatscommissie Herijking Ouderschap en de brief van minister Blok over opvolging van de aanbevelingen van de Staatscommissie. Daarnaast komt het rapport 'Beklemd in de scharnieren van de tijd' over afstand ter adoptie aan de orde, alsook de vondelingenkamer. Het ministerie geeft prioriteit aan nader onderzoek. Vanuit onze betrokkenheid met deze onderwerpen in de praktijk, vragen we graag uw aandacht voor een aantal aspecten die nu al nadere aandacht vragen.

1. Geef het recht op afstammingsgegevens een wettelijke basis

De staatscommissie geeft aan dat informatie over de ontstaansgeschiedenis van kinderen moet worden vastgelegd als onderdeel van de rechten en plichten van degenen die het gezag over een kind uitoefenen. Deze informatieverplichting zou volgens de Staatscommissie uitdrukkelijk moeten worden opgenomen in de wet.

Het nakomen c.q. naleven van deze 'plicht' is nu echter niet af te dwingen en/of te controleren. Daarom pleit Fiom voor het (grond)wettelijk vastleggen van het recht op afstammingsgegevens, zoals in Duitsland en Zwitserland al is gebeurd, waardoor dit recht ook (beter) afdwingbaar wordt.

2. Geef mensen de mogelijkheid om zelf aanvullende informatie te achterhalen over hun ontstaansgeschiedenis

Geadviseerd wordt om een Register Ontstaansgeschiedenis (ROG) in te stellen, waar naast de huidige donorgegevens ook andere informatie over de ontstaansgeschiedenis kan worden opgeslagen. Ons inziens dient het voor de betrokken kinderen (personen) mogelijk gemaakt te worden om zelf informatie in het ROG te achterhalen, bijvoorbeeld door op de

geboorteakte 'ROG' te vermelden. Mensen kunnen zo, via hun geboorteakte, zelf zien dat er voor hen nog informatie beschikbaar is.

3. Bied maatwerk in de toegang tot informatie in het ROG

De Staatscommissie adviseert om geen leeftijdsgrenzen aan te houden voor de toegang van kinderen tot informatie in het ROG. Fiom plaatst hier, gebaseerd op onze ervaring in het begeleiden van mensen die op zoek zijn naar hun afstamming, vraagtekens bij. Immers wie stelt vast of deze wens van het kind zelf afkomstig is of van (één van) de ouders?

Fiom ziet in haar praktijk grote verschillen in de manier waarop kinderen met deze afstammingsvragen bezig zijn en in wat zij aankunnen. In individuele gevallen moet het mogelijk zijn om een andere afweging te kunnen maken. Een goede psychosociale begeleiding voor de betrokken kinderen en gezinnen is hierbij een vereiste.

4. Stel een Nederlandse regeling voor draagmoederschap in

Fiom is blij met de door de staatscommissie voorgestelde Nederlandse regeling voor draagmoederschap. Fiom pleit voor een eigen juridische rechtsgang voor draagmoederschap naar Engels model. Middels een toetsing van de wensouders zou de Raad voor de Kinderbescherming, gelijk zij dat ook nu al doet bij adopties, de rechter middels een gezinsonderzoek kunnen informeren over de geschiktheid van de (wens)ouders om een kind in hun gezin op te nemen. Voor een gelijksoortige onafhankelijke toetsing van de draagmoeder (m.b.t. haar vrije instemming en de tussen betrokkenen overeengekomen financiële regeling) zou Fiom kunnen zorgdragen. Op basis van deze rapporten kan de rechter toestemming verlenen voor een directe overgang van de ouderlijk macht van draagmoeder naar (wens)ouders.

5. Regel voorlichting en onafhankelijke begeleiding bij draagmoederschap

In de regeling voor draagmoederschap legt de Staatscommissie de nadruk op voorlichting en onafhankelijke begeleiding. Fiom pleit voor een centrale plek waar wensouders en draagouders in een vroeg stadium terecht kunnen voor informatie, voorlichting en counseling. Belangrijk is de aandacht voor de belangen van het toekomstige kind. Behandeling in het buitenland met anonieme gameten leidt ertoe dat het kind later niet beschikt over informatie over de genetische achtergrond, wat kan leiden tot identiteitsproblemen en verminderd welzijn. Speciale aandacht is nodig voor de positie en gevoelens van de draagmoeder. Zij heeft er belang bij dat zij wordt begeleid en onafhankelijk wordt voorgelicht over psychologische en juridische gevolgen van het draagmoederschap. Belangrijk is dat zij niet onder druk staat om haar medewerking te geven.

6. Geen wettelijke regeling voor kinderen geboren uit een buitenlandse draagmoeder

De Staatscommissie adviseert om aan de Nederlandse regeling voor draagmoederschap een regeling te koppelen voor de erkenning van de juridische positie van kinderen die uit een buitenlandse draagmoeder zijn geboren.

Fiom wil de lessen die getrokken kunnen worden uit de misstanden in het verleden met adopties inzetten om niet opnieuw dezelfde fouten te maken. In de wereld van het internationale draagmoederschap is sprake van commerciële belangen en bemiddelaars, en zijn er grote verschillen tussen landen wat betreft juridisch kader en de mate waarin toezicht wordt gehouden. De documentaireserie 'De Baby-industrie' toonde onlangs de complexiteit

van de grensoverschrijdende voortplantingstechnologie, waarbij eiceldonoren, draagmoeders en kinderen zich in een kwetsbare positie bevinden.

In dit verband wijzen we ook naar het RSJ Rapport 'Bezinning op Interlandelijke Adoptie'¹. Al zijn in Nederland beleidsmatig de zaken goed op orde, dan nog is het moeilijk te controleren of de uit het buitenland afkomstige informatie klopt.

Ook rond draagmoederschap is een markt van vraag en aanbod ontstaan. Hierdoor rijst de vraag of deze buitenlandse constructies in Nederland wel moeten worden erkend. Dit moet nader bediscussieerd worden.

7. Automatisch juridisch ouderschap lesbische ouders, mits donorverklaring

De Staatscommissie adviseert het juridisch ouderschap voortaan in alle gevallen automatisch te laten ontstaan voor een kind dat is geboren binnen een huwelijk, ongeacht of het twee vrouwen dan wel een man en een vrouw betreft.

Op dit moment kan de vrouwelijke huwelijkspartner (of geregistreerd partner) van een vrouw automatisch de juridische moeder worden van een kind dat wordt geboren binnen die relatie. Daarvoor moet zij bij de geboorteaangifte een verklaring overleggen van de SDKB. Uit die verklaring blijkt dat gebruik is gemaakt van een voor de geboortemoeder onbekende donor, van wie de identiteit is geregistreerd in het donorregister.

De regeling zoals die nu is kan een reden zijn voor vrouwen om gebruik te maken van een donor via de kliniek, omdat de partner zo automatisch juridisch ouder kan worden.

Als een vrouwelijke huwelijkspartner straks, ook zonder donorverklaring, automatisch juridisch ouder kan worden, is er kans dat meer vrouwen gebruik gaan maken van een 'eigen donor'. Als zij hierbij geen gebruik maken van de hulp van een kliniek, komen de gegevens van de donor niet terecht in het donorregister. Dit houdt in dat de kinderen niet de gegevens over de donor kunnen achterhalen in een register, maar afhankelijk zijn van wat de ouders hen vertellen.

Getrouwde moeders kunnen wat ons betreft automatisch het ouderschap krijgen, mits is vastgelegd wie de donor is, in het donorregister dan wel in het ROG.

We zijn het er niet mee eens dat een donorverklaring voor hen niet nodig is. We zouden de regeling willen uitbreiden met: een donorverklaring of een bewijs van registratie van de eigen donor in ROG dient overlegd te worden.

8. Verduidelijk 'Strafbaarstelling kinderkoop'

De Staatscommissie (blz. 34) adviseert om kinderkoop (bij adoptie) afzonderlijk strafbaar te stellen. Wellicht zelfs als universeel delict.

Oud-minister Blok geeft in zijn brief aan dat het OM zich bereid toont om mee te denken over eventuele aanpassing van strafbaarstellingen rond draagmoederschap, waaronder het strafbaar stellen van kinderhandel. 'Het rapport van de Staatscommissie biedt nuttige aanknopingspunten om over te gaan tot aanpassing van de strafrechtelijke bepalingen rondom draagmoederschap'. De beslissing over de opvolging van deze aanbeveling ligt bij het huidige kabinet.

We vinden het belangrijk dat hierbij wordt gekeken naar de aansprakelijkheid van bemiddelende instanties. Overeenkomsten worden dikwijls gesloten tussen wensouders en een bemiddelende instantie, en niet rechtstreeks met de draagmoeder.

9. Verbied werving in Nederland voor vruchtbaarheidsbehandelingen in het buitenland die in strijd zijn met de Nederlandse wet

De IVF-kliniek uit Alicante heeft in Nederland een steunpunt opgericht en organiseert hier voorlichtingsbijeenkomsten en voert actieve reclame. In antwoord op eerdere Kamervragen hierover gaf oud-minister Schippers aan dat deze manier van werven niet strafbaar is.¹

De Nederlandse vereniging van gynaecologen heeft in juni 2013 ook bezwaren geuit tegen de praktijken van de Spaanse vruchtbaarheidskliniek in Nederland.² De kliniek in Spanje handelt in strijd met de Nederlandse wet omdat zij gebruik maakt van anonieme eiceldonoren. Fiom vindt dat actieve werving in Nederland voor behandeling met anonieme eicellen in het buitenland, verboden moet worden.

10. Onderzoek de mogelijkheden voor een 'eenvoudige adoptie' en stel een vervolgonderzoek in naar afstand ter adoptie in Nederland

Het rapport 'Beklemd in de scharnieren van de tijd' sluit aan op de aanbeveling van de Staatscommissie om de mogelijkheid van een eenvoudige of zwakke adoptie in te voeren, waarbij de banden met de biologische ouders niet worden doorgesneden. Fiom vindt een nadere verkenning van de mogelijkheden en de voor- en nadelen zeker de moeite waard. Het volledig doorsnijden van de juridische band met de biologische ouders is een erg rigoureuze stap. Dit voorstel biedt meer mogelijkheden om een oplossing op maat te vinden voor alle betrokkenen. Dit geldt ook voor de aanbeveling om gedeeltelijke gezag overdracht aan pleegouders mogelijk te maken.

Eerdergenoemd verkennend onderzoek naar afstand ter adoptie in Nederland was beperkt in budget en omvang. In een bijeenkomst met het ministerie J&V met belangenorganisaties, Fiom en een van de onderzoekers bleek dat alle betrokkenen het van belang vinden dat er uitgebreider onderzoek volgt. Fiom pleit daarbij voor een landelijke oproep aan afstandsmoeders om zich te melden, aangezien de nu geïnterviewde vrouwen volgens de onderzoekers geen representatieve groep vormen.

10. Geef prioriteit aan adoptiezorg afstandsmoeders en binnenlands geadopteerden

De hulp van Fiom aan geadopteerden en aan afstandsmoeders is in 2013 drastisch ingeperkt. Gelet op het gegeven dat afstand doen een levenslang proces is, zowel voor afstandsmoeder als afgestaan (geadopteerd) kind, is de beschikbaarheid van een organisatie waar men terecht kan voor counseling van groot belang. Belangenorganisaties rond binnenlandse adoptie gaven onlangs tijdens een bijeenkomst op het ministerie aan dat ze adoptiezorg noodzakelijk vinden. Ook de onderzoekers van het onderzoek naar afstand ter adoptie in Nederland vinden meer aanbod voor afstandsmoeders nodig. Daarom pleit Fiom ervoor dat de politiek nu prioriteit geeft aan het organiseren en financieren van adoptiezorg voor afstandsmoeders en binnenlands geadopteerden.

---

¹ Vragen van het lid Arib (PvdA) aan de minister van VWS over het bericht dat een Spaanse vruchtbaarheidskliniek Nederlandse paren met een kinderwens werft voor een vruchtbaarheidsbehandeling met anonieme eiceldonatie in Spanje (20 juni 2013) en Antwoord van minister Schippers (8 juli 2013).

² Gynaecologen boos op Spaanse IVF-kliniek. <http://www.artsennet.nl/Nieuws/Op-tv/Uitzending/133533/Gynaecologen-boos-op-Spaanse-IVFkliniek.htm>

11. Maak 'bevallen onder pseudoniem' wettelijk mogelijk

In zijn reactie op het bericht 'Eerste vondeling in vondelingenkamer' zegt oud-minister Van der Steur dat (ongewenst) zwangere vrouwen zo goed mogelijk moeten worden bereikt en begeleidt door de hulpverlening. Fiom begeleidt vrouwen met een voornemen tot afstand van hun kind. Er kunnen zich situaties voordoen waarin vrouwen om veiligheidsredenen hun naam niet willen prijsgeven. Zij kunnen 'bevallen onder geheimhouding', echter, deze geheimhouding kan niet gegarandeerd worden. Fiom pleit ervoor om het wettelijk mogelijk te maken om 'onder pseudoniem' te bevallen.

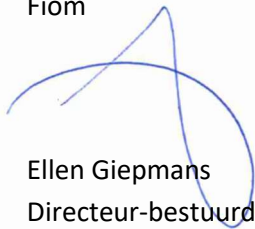
Hierbij komen de gegevens van de moeder niet in systemen terecht zoals de basisadministratie van de gemeente, maar zijn ze wel voor het kind vanaf een vastgestelde leeftijd op te vragen in een centraal register.

Bevallen onder pseudoniem kan de drempel naar de hulpverlening verlagen voor vrouwen die in gevaar verkeren, waarmee isolement en mogelijk te vondeling leggen voorkomen kan worden.

Indien u aanvullende informatie wenst, gaan we graag met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,

Fiom

Ellen Giepmans
Directeur-bestuurder